

Men at det var en rentabel Forretning, er jeg ikke sikker paa. Det er imidlertid alt sammen Ting, som kan tages under Overvejelse, jeg anser det i alt Fald for naturligt, at man gør Forsøg. Skal imidlertid disse Forsøg foretages paa Statens Regning til Brug for mindre Virksomheder, maa man skaffe sig Underretning om, dels hvorvidt man er i Stand til at fremstille Varen paa en saadan Maade, at den egner sig til Afsætning, dels hvorvidt de Udgifter, der er forbundne dermed, ikke opsluger Fortjenesten.

Det ærede Medlem, der havde Ordet før mig (Westergaard), omtalte Spørgsmaalet om Ekspropriation eller fri Handel for at skaffe sig Besiddelsesret over Moserne. Jeg kan naturligvis ikke have noget imod, hvad ogsaa Lovforslaget gaar ud paa, at der skal forsøges en mindelig Overenskomst med Ejerne. Men dersom dette skal forsøges, bliver det vist nødvendigt, at man netop gaar ud fra den Regel, som er antydnet i Lovforslaget, at der tages Hensyn til Ejendomsskylden. Ejendomsskylden for disse Moser er naturligvis fastsat med Henblik paa, hvad de hidtil har kunnet yde, og er derfor ikke særlig høj. Men dersom Vildmoserne nu skal overtages af Staten, og der i Prisen for dem skulde inkluderes den Værdi, Moserne kan komme i ved Muligheden for en bedre Udnyttelse af dem end den hidtilværende, fordi Staten skaffer Betingelserne for denne bedre Udnyttelse, vilde det sikkert ikke blive en lukrativ Forretning for Staten. Naar de nu ærende Besiddere, der væsentlig er de to Fideikommisejere, Grev Schimmelmann og Kammerherre Skeel paa Grevskaftet Lindenborg og Stamhuset Birkelse, ikke i deres Tid og de tidligere Ejere af de to Arealer, som der nu er Tale om at overtage af Staten, ikke i Aarhundreder har været i Stand til at frembringe noget væsentligt af disse Moser, og de Aktieselskaber, der har været dannede til at udnytte Moserne, ikke har kunnet komme videre end til at danne Selskaberne, men ikke har kunnet faa nogen Virksomhed i Gang, vilde det være meningsløst, om der skulde blive fastsat de Priser for Vildmoserne, som man regner med, naar man opgør Værdien af det Brændselsindhold, der er i Moserne. Det er oplyst, at dersom det

Brændselsstof, der er i Moserne, fuldt udnyttes, vil man kunne skaffe hele det Brændselsstof til Veje, som tidligere har været indført her til Landet i 8 Aar. Det er derfor indlysende, at dersom Moserne skulde betales i Forhold dertil, vilde Prisen blive saa urimelig høj, at man vilde slaa Projektet ihjel. Men der er heller ingen Grund til at betale i Forhold dertil.

Naturligvis maa der under alle Omstændigheder tages Hensyn til de Udgifter, der er forbundne med at fremdrage Brændselsværdien og transportere Brændselet hen, hvor det skal anvendes, men det forekommer mig overhovedet, at der slet ikke er Anledning til at regne med den Brændselsværdi, der er i Moserne. Jeg er i saa Henseende glad over de Tilfælde, hvor man har eksproprieret Arealer netop uden Hensyn til den Brændselsværdi, der var i dem, fordi man der gik den naturlige Vej at sige: Disse Arealer har for den paa-gældende Ejer hidtil ikke haft anden Værdi end den, de har kunnet yde som Landbrugsjord, og for saa vidt de ikke kunde anvendes til Landbrug, men maaske blot til Lyngskær, Opdræt af Faar eller andet, har man takseret dem nogenlunde i Forhold dertil, men ikke i Forhold til den Brændselsværdi, der laa i Jorden. Det forekommer mig naturligt at anvende den samme Fremgangsmaade i dette Tilfælde, hvor man skal inddrage Arealer, der i saa lang Tid har ligget unyttet hen, og hvor det drejer sig om at komme Samfundet til Hjælp i Tider, da det er nødvendigt at skaffe alt det Brændselsstof og Strøstof, der kan skaffes. Naar man ser de svimlende Priser, der betales f. Eks. for Halm, forstaar man, hvor gavnligt det vilde være, om man i Øjeblikket kunde frembringe Strøstoffer til Erstatning for Halm, og Tørvestrøelse er netop i Stand til at erstatte Halm i de fleste Tilfælde, ofte vil det endog være langt fordelagtigere at anvende end Halm, idet det bedre end Halm tilbageholder det flydende Gødningstof, og naar det udføres paa Markerne, virker det gavnligt ikke alene ved de Stoffer, det har været i Stand til at op-suge, men ogsaa ved de Stoffer, der indeholdes i selve Strøelsen. Det er derfor efter min Mening ikke uden Værdi, at der i selve Lovforslaget henpeges paa, at der